KNNV vereniging voor veldbiologie

Verslag ARC-reis Diemeltal
11 t/m 16 juni 2019

11 juni - van Nederland naar Trendelburg / Wim van der Velden

10:45 vertrek vanaf parkeerplaats NS Apeldoorn na de eerste kennismaking met handjes schudden, waarna de bagage in de twee busjes verdween. Einsteigen und es geht's los. In de bus: Inleidende schermutselingen over insecten, planten, natuurgebieden, cursussen en andere activiteiten van de inzittenden, waardoor de tijd snel verliep.
12:25-12:55 lunch bij wegrestaurant Münsterland.

Foto 1: pauze aan de autobaan

13:05 voortzetting van de route naar het Diemeltal met meer sterke verhalen over de natuur en andere hobbies. Aan het eind van de rit een extra 'sightseeing' Ossendorf, verzorgd door Ruud en Gerard (en dat zonder tom-tom).
15:30 Uitstapje in de omgeving van de Heinturm bij Ossendorf.

Foto 2: wilde ridderspoor

Veel meer dan 4.000 meter vv. hebben we niet gelopen. Na 1.00 meter kwamen de eerste waarnemingen. Er volgden er nog vele. Vooral het kalk- grasland aan het eind van de route werd druk onderzocht. Daarna een rit van 30 minuten naar het hotel.
18:00 Trendelburg; inchecken, voorstelronde en diner. Sommigen hebben het plaatsje nog onveilig gemaakt met het ophangen van een fotoval voor de nachtvlinders. Ook het riviertje de Diemel is bezocht. Daarna eindelijk rust.

12 juni – Flohrberg en Ohmsberg bij Deisel / Cécile Arnold

We mogen vandaag uitslapen na de reisdag gisteren. We logeren in het historische vakwerkhotel Gasthaus Brandner in het hart van het middeleeuwse stadje Trendelburg. Zo een oud gebouw heeft zo zijn eigenaardigheden. Onverwachte afstapjes of palen in je hotelkamer. Maar struikel- en valpartijen hebben geen grote schade aangericht. Iedereen verschijnt redelijk ongeschonden vanaf 8 uur aan het ontbijt. Het ontbijtbuffet bevat allerlei hausgemachte zaken, o.a. 5 soorten marmelade waaronder peer-gember. Bij het ontbijt ontstaan geanimeerde gesprekken n.a.v. het voorstelrondje van de vorige avond. Onze thermosfllessen kunnen met thee of koffie gevuld worden en om 10.00 uur zijn we klaar voor vertrek.De vroege vogels in het gezelschap zijn dan al lang bezig de flora en fauna rond de gereedstaande busjes te onderzoeken, er heerst een vrolijke stemming.

Foto 3: Gasthaus Brandner

Trendelburg staat bekend als sprookjesstad. En dan ….. nee niet Rapunzel, met haar lange blonde vlecht komt daar aangewandeld, maar ridder Dietrich. Hij vertelt dat hij scholieren op schoolreis uit Turkije uitleg gaat geven over de symboliek die wereldwijd in sprookjes zit.

Foto 4: ridder Dietrich met zijn sterke verhalen. Foto: Loes van Gorp

Na een ritje van 10 minuten zijn we in het Natura 2000 gebied Flohrberg. Dit is kalkgrasland in optima forma, broedplaats van de o.a. de gladde slang (die op en in steenhopen zijn broed- en opwarmingsplek heeft). Op die steenhopen zijn ook fossielen te vinden , bv. zeelelies van zo'n 280 miljoen jaar geleden. Er was hier ooit een binnenzee. Nu vinden we in dit gebied –naast de eigenlijke kalkgraslanden- hoogstamboom-gaarden met een ondergroei die af en toe gemaaid wordt, braak-liggende akkers en oude houtwallen. We spotten ruige weegbree, typisch voor kalkgrasland, driedistel en trilgras. Het is bewolkt en het drupt een beetje. Een van onze Wimmen bedekt zijn hoofd zeggende "regenpetje op, meer regen mag er niet komen". En dan een kreet van Ruud "hee, een orchidee". Hij laat zien hoe bij een bijenorchis de "draadjes" met stuifmeel de stempel bereiken (red.: die "draadjes" zijn de polliniën die de stempelingang bereiken, aldus doet de bijenorchis aan zelfbestuiving). De bodem bestaat maar uit een paar cm grazigheid en dan steen. Zeer schraal grasland geliefd bij orchideeën. In een oogopslag zien we zo'n 30 bijenorchissen. Helaas ook wat tekenen van verruiging. "Dit moet opgevroten worden" wordt geconstateerd.

Foto 5: Bijenorchis

Bij een puntmutswasplaat krijgen we uitleg dat de lamellen heel breekbaar zijn, vandaar de naam. Sylvia blijkt de faecaliënexpert van de groep, keutels van haas en ree worden geïdentificeerd. Plantengidsen zijn handig, de keutels worden gemeten met de schaal op het boek. Onze insectendeskundige Trees wordt omringd door een groepje, ze geeft uitleg over een klein geaderd witje en een bosbeekjuffer. Vogelaars zien een gaai, floristen kattendoorn, een typerende plant voor de kalkrijke ondergrond. Het begint wat harder te regenen. Iemand "als iedereen nou zijn regenjas aantrekt dan wordt het gauw droog". Ella signaleert een geelgors, je kan de aarddistel nu al voelen op de grond wijst Ruud en de aardbeivlinder is ook het vermelden waard. Veel blauwtjes blijken al uitgevlogen, op dus.

Wim de Vrij houdt ons op het rechte pad met OSM- open street map- op zijn telefoon. Je kan zelfs op huisnummer zoeken in plaatsjes. Via het juiste pad komen we bij het aanpalende natuurgebied Auf der Burg. Een veelbloemige heerlijk ruikende witte rozenstruik valt op. Trees blijkt keverhanden te hebben, blijkt bij het bestuderen van de kenmerken van de gevonden gulden tor. De kenmerken zitten namelijk aan de onderkant. Het wordt steeds donkerder en het gaat steeds harder regenen. We besluiten dat we niet doornat hoeven te worden en gaan terug naar het hotel. Sylvia, Loes (onze plantenkei) en Cecile verwerken alle waarnemingen in 4 lijsten. Het hotel heeft Ruhetag en daarom moeten we buiten de deur eten. Om 16.00 uur vertrekken we naar Hofgeismar. In het centrum genieten we in het zonnetje van het vele historische stedenschoon aan de Topfermarkt en de Markt voor we aan de maaltijd gaan. Een afwisselende, geslaagde dag.

Foto 6: gulden tor

13 juni – Eberschützer Klippen / Nelleke en Wouter Renaud

Aan het overvloedige ontbijt wordt ons een dag met geweldig weer voorspeld. Om half tien vertrekken we dus verwachtingsvol met zonnebescherming, voldoende drinken in onze rugzakjes, en vlindernetten richting Ebenschützer Klippen, bestemming voor vandaag. Na een aantal omtrekkende bewegingen in de omgeving van Hof Geismar en Hümme, veroorzaakt door onverwachte wegafsluitingen, vinden we een parkeerplek in de berm vlakbij het zweefvliegveld. Nauwelijks uit de busjes geklommen, heeft Gerard direct al een hagedis in het geploegde veld vlakbij te pakken: een zandhagedis, een groen gekleurde man met gele vlekken. Later op de terugweg zullen wij ook nog een vrouwtjesexemplaar tegenkomen. Het is half elf. Onder begeleiding van het gezang van een veldleeuwerik lopen we de weg omhoog, die veel bloeiende vlierstruiken en bloeiende rozen in de berm telt. De vlinderaars lopen natuurlijk al op het veld naast de weg te speuren naar vroege vlinders , vooral naar blauwtjes en parelmoeren zoeken Trees, Gerard en Nelleke. In de loop van die morgen vinden we er ook een paar, maar na een kritische determinatie door Trees blijken het toch gewoon allemaal Icarusblauwtjes te zijn. Een tijmblauwtje laat zich niet zien, en een espargetteblauwtje ook niet.

Foto 7: mannetje zandhagedis

Intussen vorderen de plantenliefhebbers langzaam en brengen de bermplanten en kenmerkende kalkgraslandbegroeiing op naam (zie daarvoor vooral de daglijst van planten). ‘Gewone’ vlinders, zoals tweekleurig hooibeestje, een atalanta, een gestreepte goudspanner, distelvlinders worden door iedereen opgemerkt. Een vals witje

(nachtvlindertje) wordt in een potje rond geshowd, een Aziatisch lieveheersbeestje, een mierenzakkever en een bruine daguil ontgaan ons niet. Dan komt Gerard de eerste parelmoer brengen in zijn net: de grote parelmoer stellen we met elkaar vast; ook die gaat rond en wordt daarna natuurlijk weer vrijgelaten. Een rode wouw is gezien. En waren er op deze excursie zoveel geelgorsen? Aan de bosrand boven , wachtend op de staart van de groep met Ruud erbij, zien we een aantal snelle bruine vlinders heen en weer vliegen tussen 2 veldjes links en rechts van het pad. Welke soort? Ze zijn niet te vangen en dichtbij gaan ze niet zitten. Ook een verraste kreet van iemand “groot geaderd witje” laat ons jacht maken op de helaas zo beweeglijke vlinder, dat wij geen foto kunnen maken, want hij zit te weinig even stil. Maar onmiskenbaar herkenbaar voor wie deze vlinder weleens gezien heeft.

Foto 8: grote parelmoervlinder

Foto 9: wolfskers

Dan duiken wij het koele bos in, beukenbos op kalk, met weinig onderbegroeiing. Aan de randen van open plekken staan ook weer bloeiende vlier en verschillende soorten wilde rozenstruiken. Intussen worden er lopenderwijs de nodige boterhammen verorberd. Op een open plek staat nog een eenzaam bloeiend soldaatje tussen het oude blad, en een breedbladige wespenorchis . Verder zien wij veel engbloem, ergens een paar exemplaren van Atropa belladonna. Hier en daar liggen nog plassen met water van de regen van gister, waaruit soms vreemde zaken worden opgevist. Een enkel bont zandoogje wordt gezien. En een vrolijk Boterbloempje (nachtvlindertje).

Als we met z’n drieën rustig op het pad lopen racet er plotseling een reegeit voor onze neus van boven naar beneden. Dat is nog eens wat anders dan een verdwaald koolwitje, de elfenbankjes op een partij berkenstammetjes, een rottende paddenstoel en nog zo wat klein grut. En terug op de open kalkweide jagen Koosje en Ella verwoed achter een Grauwe klauwier aan om de vogellijst nog een beetje aan te vullen. Ineens springt ook nog een hinde plotseling weg en duikt het bos in.

Om half vijf zijn we terug bij de busjes, waar Gerard, op een bankje, inmiddels gezelschap heeft van Sylvia en later Carina. Hij heeft alle planten in de omgeving daar bekeken. De terugweg naar het hotel gaat van een leien dakje. En later aan tafel stellen we vast, dat het een heerlijke dag was met een overvloed aan leuke vondsten. De verschillende menu’s hebben wij niet genoteerd, maar het avondeten was voor de meesten van ons weer voortreffelijk en overvloedig (helaas, ook aan zout soms!). Henriette herhaalt haar uitnodiging voor een avondexcursie om half tien naar vleermuizen, die in het dorp uit een huis vlogen gisteravond. Ze moeten nu zo goed mogelijk geteld worden, vindt ze. Sylvia voert met Wouter intussen de daglijst van gevonden planten, insecten, vogels en paddenstoelen op haar laptop in, zodat zij

achterblijven. De twijfelgevallen bij de planten zijn door Loes en Sylvia zo goed mogelijk op naam gebracht. Een groepje van 8 trekt erop uit en zorgt ervoor om half tien bij het huis lager in de straat te zijn.

Foto 10: de bat detector registreert het geluid van de dwergvleermuis

De bat detector van Wim staat aan. Deze avond worden er 148 uitvliegende dwergvleermuizen geteld, die snel achter elkaar uit een klein spleetje bij het houtwerk in de gevel tevoorschijn komen. Sommige passanten op straat vragen nieuwsgierig naar het doel van deze sit-down, en komen vervolgens met aanwijzingen voor andere plaatsen in het dorp waar 's avonds de vleermuizen uitvliegen. Weer terug om half elf, kruipen wij onze respectieve bedden in, want morgen wacht er weer een warme drukke dag.

14 juni – Reinhardswald/Urwald Sababurg / Henriëtte van der Loo

Vandaag staan excursies in het bos op het programma. Zelf ben ik verliefd op mooie loof- of gemengde bossen dus: leuk ! Na weer een heerlijk fruitig ontbijt, op naar het bos. En wat voor een bos: het Oerbos (Urwald) Sababurg. Oorspronkelijk een Hutewald, waar, zoals het de gewoonte was in de middeleeuwen, het vee volop graasden. De oudste bomen, oereiken, waren hier meer dan 600 jaar oud. De bodem bestaat uit leem en bontzandsteen (deze laatste komt vlak bij de grens, bij Winterswijk, net boven de ondergrond uit piepen). Helaas mocht je niet van de paden af zodat het meer een ooh en aah-excursie werd.

Foto 11: zevenster

In ieder geval konden we hier niet verdwalen. Toch zagen we hier nog veel moois zoals de zevenster, diverse varens en bosklaverzuring. Op de wat meer open plekken uiteraard, vingerhoedskruid. Ook zag ik verbazingwekkende hoeveelheden eikenkiemplantjes. Die deden het goed op deze vruchtbare bodem. In zo'n oud bos voelde de zwarte specht zich thuis. En de raaf, de boomklever, zwartkop en tjiftjaf.

Voor de paddenstoelenliefhebbers: stinkzwam, platte tonderzwam en parelamaniet. Deze laatste in diverse stadia. Er vlogen, zeker bij de bloeiende bramen, een groot aantal distelvlinders rond, meegelift met de zuidenwind van de laatste maanden. Koosje was erg opgetogen over het groot dikkopje en ik was

dat toen bleek dat ik een aardige foto had kunnen maken van een hoornaar die een gevlekte smalbok (Strangalia maculata) had gevangen. Op de bramen. Ook een bijzondere vondst was een restant van een hazelworm.

Foto 12: Waaiertje

We lunchten hier nog even samen en daarna besloten een viertal deelnemers om niet mee te gaan naar het volgend bosgedeelte, Reinhardswald, maar een stevige doorstapwandeling te maken naar huis. Dus zwaaiden wij Ceciel en Carina, Wouter en Frans uit en stapten wij op om het bos richting de beek Holzape te gaan verkennen. Het was direct te merken dat het hier net wat vochtiger was: azuurwaterjuffers, vuurjuffers, overal kikkertjes net gemetamorfoseerd, en hoera een mooie heldere, snelstromende beek. Terwijl de meesten doorliepen, mochten Koosje en ik nog even snuffelen in het water. Onder de stenen vonden we van alles: bloedzuigers, platwormen, vlokreeften, talloze en diverse kokerjuffers, zoetwaterpissebedden, erwtenmosseltjes en het ovale kapslakje (Frygisch mutsje) maar helaas, we moesten door. Waarom eigenlijk?

Ons groepje werd steeds kleiner en nu bleek het ook nog moeilijk om de weg te vinden. Dus werd besloten om te keren. Nadat overal weer mensen vandaan werden gesprokkeld, kwamen we redelijk vroeg thuis en konden we heerlijk op het terras van ons hotel uitrusten. De vier stoere wandelaars kwamen net binnen de limiet van 6 uur binnen. Ze hadden onderweg geen enkel terrasje gevonden! Helaas voor hen. Morgen weer bos maar meer wandelen aan de rand, met aardige klimmetjes en steile afdalingen. O jee. Deze avond werden er 133 uitvliegende gewone dwergvleermuizen in het dorp geteld. Ik hoorde later dat er volgens de dorpelingen grote vleermuizen uit de burcht zouden vliegen. Helaas: de bij ons zeer zeldzame vale vleermuizen dus gemist.

Foto 13: er wordt heel wat "ongedierte"uit het water gevist

15 juni – Ecopfad Muschelkalk Lamerden / Trees Kaizer en Frans van der Woerd

Zoals gebruikelijk gaan wij om 09.30 uur op pad. Het is een mooie, zonnige dag, 25°. Vanuit Lamerden beginnen we aan het Ecopfad Muschelkalk. Dit is een vier kilometer lange route langs de noordhelling van het Diemeltal, rond de Schwiemelkopf. Het pad begint met een steile helling. Daarna blijven we ruim boven het dal, met op- en neergaande gedeeltes en leuke uitzichten. Dominant is het kalk-beukenbos, afgewisseld met kalkgraslandjes en akkers. Na een uur komen we bij een aarden schans uit 1760, restant van een van de vele oorlogen tussen de Duitse kleinstaatjes. Vlakbij een veld met paarse Phacelia (*Phacelia tanacetifolia)*, een echte bijenplant. Hier zien we een mooie parelmoervlinder, die zich echter niet aan de onderzijde laat

Foto 14: een veld vol bijenplant

fotograferen. De onderzijde is nodig voor de determinatie. Ondertussen zien we veel noordwaarts trekkende distelvlinders.

Na een dicht stuk bos volgt het mooie uitzicht vanuit de ''Nase'', een hoge rots. Na nog een venijnige klim en afdaling komen we aan bij onze lunchplek, een kalkwand bij de Diemelbrug. Net daarvoor zien we een hoogtepunt van onze reis, namelijk een vliegend hert (*Lucanus cervus*): Een groot insect, met dreigende kaken. Langs de Diemel veel weidebeekjuffers, mooi blauw. Rond 15.00 volgt een warme, saaie wandeltocht terug door de landbouwvelden in het Diemeltal, waar we nog ''vergast'' worden door een Roundup-spuitende boer. Na de groepsfoto in Lamerden heeft de reisleiding een verrassing in petto: koffie met gebak bij cafe Textor in Trendelburg. Tijdens het diner in het hotel spreekt Frans van der Woerd namens de reisgenoten een dankwoord uit, vergezeld van enkele kadootjes. Iedereen heeft nog een zwoele avond vrij, om zich voor te bereiden op de reis terug.

Foto 15: mannetje van vliegend hert

16 juni / terugreis via Zwergen / Sylvia Bonninga

We hebben prachtige dagen op deze reis gehad, meestal volop zon en soms bewolkt. Heerlijk weer om te wandelen en te botaniseren en vogelen. Vooral de insectenliefhebbers waren hier erg gelukkig mee en bleven vaak op de geschiktste plekken wat rondhangen. Maar nu miezerde het al bij de start van de wandeling en na een paar 100 meter begon het echt te regenen. Als een groep kabouters met allemaal capuchons vervolgden we onze weg en er werd flink de pas ingezet. We misten daardoor de afslag naar het dorp. Onderweg zagen we mooie oranje naaktslakken, die van het natte weer profiteerden. Het is de rode variëteit van de grote wegslak, *Arion rufus*.

Foto 16: oranje naaktslak. Foto: Sylvia Bonninga

Na het bos kwamen we in meer open cultuurlandschap met schapen. Als aan een waslijn hingen de plukken wol aan de omheiningen. Een leuk gezicht. En …… het werd droog. Het bos ademde frisse lucht en het voelde heerlijk koel aan. Toch wel een verademing na het warme en vaak drukkende weer van de dagen ervoor. We hoorden weer de raven en nu zagen we voor het eerst een raaf vliegen. Een mooi gezicht.

Foto 17: plukkenb wol aan het prikkeldraad. Foto: Sylvia Bonninga

Zwergen is een rustig boerendorp met veel vakwerkhuizen, net buiten het dorp is een ponypark en camping.

<aanvulling Ruud>
Het laatste stukje van route verloopt in open gebied, onderlangs de Warmberg, een kalkgrasland in optima forma. Maar ook daar erg schraal en droog. Ruud was er eind april, voorverkenning, want hij had het plan om een stukje van het grasland te bekijken. Echter, vandaag, 16 juni 2019, geen tijd meer, we moeten verder. Heel wat schapen liepen íets te dicht bij het hek… De Warmberg staat bekend om zijn orchideeënrijkdom, niet zozeer vanwege het voorkomen van de vliegenorchis, hier op 24 april 2019 gefotografeerd,... ..maar meer voor de drietandorchis. De Warmberg is de meest westelijke voorpost van het verspreidingsgebied van de drietandorchis. In goede jaren staan hier honderden exemplaren, vanaf eind april. Dit jaar zegge & schrijve nog geen 10...

Foto 19: drietandorchis

Foto 18: vliegenorchis

Deelnemers aan de reis

Cécile Arnold, Sylvia Bonninga, Ella Franken, Loes van Gorp, Trees Kaizer, Gerard Koops, Koosje Lever, Henriëtte van der Loo, Wouter Renaud, Nelleke Staalenburg e.v. Renaud, Wim van der Velden, Willem de Vrij, Henri van Weert, Frans van der Woerd, Carina Zeijlmaker; reisleiders Ruud Knol en Gerard Plat; niet op de foto: Wim van der Velden. De foto is gemaakt in het dorpje Lamerden, waar het Ecopfad Muschelkalk start.

Sylvia Bonninga heeft van alle dagen lijsten samengesteld met de waargenomen planten, insecten en vogels. Deze zijn gebundeld en in een aparte pdf op de KNNV-website/reisverslagen vermeld.

Veel informatie over het Diemeltal is te vinden op een groot aantal websites, zie hier enkele links:

<wandeling vanuit Trendelburg naar Deisel, langs de Diemel en het NSG Holzapetal>
https://www.trendelburg.de/tourismus/freizeitangebote/zu-fuss-in-trendelburg-unterwegs/wanderungen/rundwanderung-durchs-schilf-nach-deisel/

<NSG Deisel, verlaten Steinbruch, biotoop van gladde slang:>
https://www.hna.de/lokales/hofgeismar/trendelburg-ort43206/verstecke-fuer-natter-kalksteinhaufen-im-naturschutzgebiet-deisel-sollen-helfen-7075945.html

<meer info over de 3 NSG bij Deisel: Ohmsberg und Flohrberg>
http://natureg.hessen.de/resources/recherche/Schutzgebiete/RPKS/M_PLAN/4422_304.pdf

<NSG Warmberg/Osterberg bei Zwergen, o.a. kalkgraslanden; op deze link ook verwijzing naar alle NSG in het Diemeltal. Ik ben daar 15 jaar geleden geweest, prachtig gebied met Kalkmagerrasen, akkers en Buchenwald auf Kalk>
http://regiowiki.hna.de/Naturschutzgebiet_Warmberg-Osterberg

<NSG Eberschützer Klippen in het Diemeltal, kalk, o.a. beukenbos met Türkenbund>
http://regiowiki.hna.de/Ebersch%C3%BCtzer_Klippen

<geologisch pad, met o.a. kalkgraslanden en diverse orchideeën in het Diemeltal, bij Lamerden/Ostheim>
http://regiowiki.hna.de/Eco-Pfad_Muschelkalk
http://www.sasse24.de/downloads/EcoPfad-web.pdf

<"oerwoud" Sababurg/Reinhardswald>
https://de.wikipedia.org/wiki/Urwald_Sababurg
https://www.mein-reinhardswald.de/html/urwald_sababurg.html

<vlinderparadijs in het Diemeltal, European Butterfly Prime areafolder met gebieden>
https://www.nabu-hofgeismar.de/altkreis-hog/diemeltal/

<NSG Holzapetal, idyllisch riviertje noordoost van Trendelburg, door bosgebied>
https://de.wikipedia.org/wiki/Holzape

<algemeen>
VVV-kantoor in Trendelburg, Tourismusbüro Stadt Trendelburg, Am Brunnen 6, 34388 Trendelburg, Telefon 05675 7499-18

<Eco-Pfad Muschelkalk bei Lämderden>http://www.sasse24.de/downloads/EcoPfad-web.pdf

---

Foto 20: altes Rathaus van Trendelburg. Foto: Sylvia Bonninga

Foto 26: Tweekleurig hooibeestje. Foto: Trees Kaizer

Foto 23: puntmutswasplaat

Foto 21: pyamaschildwants

Foto 25: grote muggenorchis

Foto 24: beemdooievaarsbeek

Foto 22: gewone oesterzwam

ARC-reis Diemeltal / 11-16 juni 2019-10-21

Waarnemingslijsten opgesteld door Sylvia Klerx

11 juni / heenreis / pauze nabij Ossendorf (Naturschutzgebiet Kalkmagerrasen)

Planten	**Insecten**	**Vogels**	**Overige**
Aardaker	Aardbeivlinder	Buizerd	**Zoogdieren**
Akkervioolt je	Atalanta	Geelgors	Reebok
Beemdkroon	Bedeguaargal Galwesp: Diplolepis rosae	Patrijs	Zwijnenwroetsporen
Bergklaver	Distelvlinder	Putters	
Bevertjes	Grasmotjes	Rode wouw	
Blaassilene	Hediamotje	Veldleeuwerik	**Slakken**
Duifkruid	Icarusblauwtje	Torenvalk	Tuinslak
Esparcette	Kalkgraslanddikkopje	Zwarte kwikstaart	??? slak bleekwit
Verfbrem	Kleine parelmoervlinder	Zwaluw	
Getande veldsla	Lieveheersbeestje Langwerpig ?		**Paddenstoelen**
Gevlekte scheerling	Mestkever		Leemhoed
Grote tijm	Nachtvlinder (spanner)		
Glad walstro	Gestreepte schildwants = Pyjamawants		
Gulden sleutelbloem, Primula veris	Roodgezoomde goudhaan		
Heermoes	Rups koninginnepage		
Heggerank (Mn)	Tweestippig lieveheersbeestje		
Heggewikke	Vierstippelige mierenzakkever		
Kegelsilene	Vuurwants		
Kleine klaver			
Kleine pimpernel			
Kleine ratelaar			
Kluwenklokje			
Kraailook?			
Kropaar			
Middelste Duivenkervel			
Muizenoor			
Muurhavikskruid (hotel)			
Oosterse morgenster			
Ridderspoor spec.			
Rolklaver spec.			
Roze vetkruid (hotel)			

Timotheegras			
Zachte reigersbek			
Veldsalie			
Wilde ridderspoor			
Witte dovenetel			
Witte krodde			
Zachte dravik			
Zachte ooievaarsbek			
Zilverschoon			
Zomeradonis			
Zwaluwtong			

12 juni: Flohrberg, Auf der Burg

Planten	**Geleedpotigen**	**vogels**	**Overige**
Akkerhoornbloem	Aardbeivlinder	Gaai	
Akkervioolje	Bandstipspanner	Geelgors	**Paddenstoelen**
Aarddistel	Bessenschildwants	Huiszwaluw	Champignons spec
Boerenwormkruid	Bosbeekjuffer vr.	Tjiftjaf	Mestfranjehoed
Bijen orchis	Dikkopje ???		Puntmutswasplaat
Bevertjes	Distelvlinder		Zomerhoutzwam
Beemdooivaarsbek	Dwergblauwtje		
Bergsteentijm	Elzenblad haantje		
Bosaardbei	Esparcetteblauwtje		**Korstmossen**
Draadereprijs	Geringelde smalboktor		Groot leermos
Driedistel	Gestreepte goudspanner		Rendiermos
Egelantier	Gewone grasmot		
Geelhartje	Gouden tor		**Sporen**
Gevlekte scheerling	Hooibeestje		Hol woelmuis
Havikskruid spec.	Icarusblauwtje		Keutels van haas
Hertshooi spec.	Kantstipspanner		Keutels van schaap
Hertshooiweegbree	Klein geaderd witje		Keutels van ree
Gewone hondstong	Ruigtelieveheersbeestje		Wroeten das
Gewone ereprijs	Steenhommel		Veer grote bonte specht
Gewone margriet	Stippelmot onbekend		
Jeneverbes	Tweekleurig hooibeestje		
Kleine pimpernel	Trechterspin		**Slakken**
Kamgras	Tweekleurig hooibeestje		Wijngaardslak
Kattendoorn	Vals witje		
Knolboterbloem	Witstipgrasuil		
Kalkvleugeltjesbloem			**Fossielen**
Liggende vleugeltjesbloem			Zeelelies
Muggenorchis			
Muizenoortje			**Zoogdieren**

Muurpeper			40 gewone dwergvleermuizen
Paardenhoefklaver			
Rolklaver, gewone			
Rode kornoelje			
Ruige weegbree			
Slangenkruid			
Stijve ogentroost var. roskoviana			
Tandjesgras			
Trinia glauca			
Veelbloemige roos			
Vergeet-me-niet ???			
Vrouwenmantel			
Welriekende agrimonie			
Verfbrem			
Wondklaver			
Zachte ooievaarsbek			
Zwarte toorts			

13 juni: Eberschützer Klippen

Planten	**Geleedpotigen**	**Vogels**	**Overige**
Akkervergeetmijniet	Atalanta	Appelvink	
Akkerwinde	Aziatisch lieveheersbeestje	Fluiter	**Zoogdieren**
Bevertjes	Beukengal	Geelgors	Reegeit
Blaassilene	Blauw haantje	Goudvink	Gewone dwergvleermuis 148
Berm-ooievaarsbek	Bont zandoogje	Grauwe klauwier	
Bijenorchis	Bosbeekjuffer	Huiszwaluw	**Reptielen**
Boekweit	Boterbloempje	Raaf	Zandhagedis mn
Bosaardbei	Bruine daguil	Rode wouw	
Bosandoorn	Bruin zandoogje	Sperwer	
Bosanemoon	Distelvlinder	Veldleeuwerik	
Bosbingelkruid	Geelbandlangsprietmot	Vink	**Zwammen**
Bosrank	Esparcetteblauwtje	Witte kwikstaart	Bleke franjehoed
Bosviooltje	Geringelde smalbok		Oesterzwam
Boswederik	Gestreepte goudspanner		Panteramoniet
Boszegge	Gewone oeverlibel		Tonderzwam
Breedbladige wespenorchis	Gewone worteluil		Vermiljoenhoutzwam
Dagkoekoeksbloem	Groot geaderd witje		
Daslook	Grote koekoekshommel		
Dolle kervel	Goudhaantje		**Korstmossen**
Draadereprijs	Grote parelmoervlinder		Groot leermos

Eenbloemig parelgras	Heidehommel		
Engbloem	Hooibeestje		
Esparcette	Icarusblauwtje		
Fijne ooievaarsbek	Oeverspin/vlotspin dolomedes spec.		
Geelhartje	Mierenzakkever		
Geel nagelkruid	Mi-vlinder		
Geel walstro	Parelmoervlinder spec		
Gevlekte aronskelk	St. jacobsvlinder		
Gewone vlier	Stippelmot poppen in sleedoorn		
Getande veldsla	Tuinhommel		
Gevlekte scheerling	Tweekleurig hooibeestje		
Gewone guichelheil	Vals witje		
Gewone hoornbloem			
Glad walstro			
Grootbloemmuur			
Groot springzaad			
Grote centaurie			
Grote ereprijs			
Grote kaardenbol			
Hemelsleutel			
Jeneverbes			
Kalkvleugeltjesbloem			
Kattedoorn			
Karthuizer anjer			
Kleine watereppe			
Kleine wolfsmelk			
Klein hoefblad			
Klein springzaad			
Knoopkruid			
Knopig helmkruid			
Koninginnekruid			
Kraailook			
Kropaar			
Kruisbladwalstro			
Kruipend zenegroen			
Kruipganzerik			
Lieve vrouwenbedstro			
Liggend hertshooi			
Liggende klaver			
Look zonder look			
Marjolein			
Melige toorts			
Muurpeper			
Muursla			
Nachtsilene			
Penningkruid			
Phacelia			

Oosterse morgenster			
Rapunzelklokje			
Ridderzuring			
Ringelwikke			
Roos spec. Diversen			
Rolklaver spec.			
Ruige weegbree			
Slangenkruid			
Soldaatje			
Sterzegge			
Torenkruid			
Tormentil			
Veldsalie			
Verfbrem			
Vogelwikke			
Voorjaarsganzerik			
Vierzadige wikke			
Vijfvingerkruid			
Vlas			
Welriekende agrimonie			
Wilde liguster			
Witte krodde			
Wollige andoorn			
Wolfskers			
IJle zegge			
Zandmuur			
Zoete kers			

14 juni 2019 – Urwald Sababurg/Rein hardswald
Lijst mede opgesteld door Henriëtte van der Loo en Koosje Lever
Urwald Sababurg

Planten	**Geleedpotigen**	**Vogels**	**Zwammen & Overige**
Adelaarsvaren		Boomklever	**Zwammen**
Appel	Aardhommel complex	Raaf	Bloedweizwam
Beuk	Atalanta	Tjiftjaf	Boompuist
Bruine beuk	Beukengal	Zwarte specht	Breedplaatstreephoed
Bosklaverzuring	Boomhommel	Zwartkop	Dikrandtonderzwam
Bosrank	Boskakkerlak		Echte tonderzwam
Bosviooltje	Bosbeekjuffer		Elfenbankjes
Braam	Citroenvlinder man+vr		Fluweelboleet
Boszegge	Distelvlinder		Gele korstzwam???
Dagkoekoeksbloem	Geelbandlangsprietmot		Grote stinkzwam
Gewone lijsterbes	Gewone distelboktor		Kaaszwam???
Fijnspar	Gewone goudoogdaas		Judasoor
Glad walstro	Gewone mestkever		Oesterzwam
Gewone vlier	Gewone pantserwants		Panteramaniet
Haakbeuk	Gewone zakdrager		Platte tonderzwam
Sporkehout	Groot dikkopje		Pijpknotszwam, Macrotyphula

			fistulosa
Tengere rus	Grote weerschijnvlinder		Rode kaaszwam op hout
Vingerhoedskruid	Hoornaar		Roest op Sporkehout
IJle zegge	Klein koolwitje		Roest op wilgenroosje Pucciniastrum epilobii
Zachte berk	Kleine weerschijnvlinder		Roodbruine kogelzwam
Zevenster	Krasser		Roodgerande houtzwam
Zomereik	Smalbok ???, parend		Ruig elfenbankje
	Spannertje		Viltinktzwam Coprinellus domesticus ss lato
	Varenspanner		Waaiertje
	Vierband smalbok		Zwavelkop
	Voorjaarshooiwagen		
	Vuurjuffer		
	.. Weide hommel		**Gewervelden**
			Hazelworm dood
			133 gewone dwergvleermuizen

Reinhardswald

Planten	**Geleedpotigen**	**Vogels**	**Overige**
Blauw glidkruid	Azuurwaterjuffer	Boomklever	**Zwammen**
Bosandoorn	Gestreepte schildwants = pyjamawants	Gaai	Judasoor
Bosaardbei	Kokerjuffers	Merel	Panteramaniet
Bosbies	Haftenlarve	Raaf	
Boszegge	Platworm soort	Zwarte mees	
Dagkoekoeksbloem	Schietmot soort		**Gewervelden**
Dotterbloem	Roodaarskniptor		Bruine kikkertjes ++
Geel nagelkruid	Vuurjuffer		
Gewone bereklauw	Zoetwaterpissebed		**Weekdier**
Grote ereprijs			Boerenknoopje
Grote klit			
Grote muur			
Hengel			
Hopklaver			
Japanse duizendknoop			
Kleefkruid			
Kluwenzuring			
Knopig helmkruid			
Kruisbes			
Kruipend zenegroen			
Oranje havikskruid			
Reuzenbalsemien			
Robertskruid			
Rode klaver			

Scherpe boterbloem			
Struisgras ???			
Spierstruik			
Wilde lijsterbes			
Wilde ridderspoor			
IJle zegge			
Zaailing eik			
Zevenblad			
Zwarte els			

16 juni 2019 – terugreis / via Zwergen
Bezoek boswandeling bij Zwergen

Planten	**Geleedpotigen**	**Vogels**	**Zwammen & Overige**
Akkerwinde	Akkerhommel	Boomklever	
Bosandoorn	Appelstippelmot	Buizerd	**Weekdieren**
Bosrank	Grote bonte specht	Geelgors	Grote wegslak
Boswalstro	Landkaartje rups	Groene specht	Tuinslak
Brem	Paardenkastanje mineermot	Merel	Wijngaardslak
Gele morgenster	Vliegend hert vr	Raaf	
Gewone agrimonie	Witte kwikstaart	Rode wouw	
Groot springzaad	Zwarte specht		**Paddenstoelen**
Guichelheil spec.			Kleine stinkzwam
Heermoes			Zadelzwam
Hokjespeul			
Klein springzaad			
Knopig helmkruid			
Kardinaalsmuts			
Lampionplant			
Lieve vrouwe bedstro			
Mannetjesorchis			
Muursla			
Muggenorchis			
Paardenhoefklaver			
Rode klaver			
Speerdistel			
Tripmadam			
Voorjaarslathyrus			
Wilde kamperfoelie			
Wolfskers			